

قصه نقاشی

آزمون طراحی یک قصه

■ دکتر آدیس کراسکیان
استادیار دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرج

کلیدواژه‌ها: فرافکنی، نقاشی کودک، آزمون

آزمون طراحی یک قصه (DAS)

آزمون طراحی یک قصه^۲ در ۱۹۸۷ توسط سیلور^۳ برای غربال افسردگی معرفی شد و طی سال‌های ۱۹۹۰ و ۲۰۰۲ مورد بازنگری قرار گرفت. این آزمون که در دامنه سنی پنج سال تا بزرگسالی به دو شیوه فردی و گروهی اجرا می‌شود، شامل تعدادی نقاشی فرافکن (مجموعه‌ای از افراد، اشیا، مکان‌ها و حیوانات) است که موجب تداعی تجربه‌های هیجانی فرد می‌شود. در واقع، این آزمون از نقاشی برای بیان هیجانات و تصویری که فرد از خود دارد، استفاده می‌کند و با فراهم آوردن ساختاری آشنا از مداد و کاغذ، به کودکان - که بسیار هیجانی هستند - کمک می‌کند تا افکارشان را نظم دهند و مفهوم‌سازی کنند. بر این اساس کودک از میان نقاشی‌های فراخوان، دو تصویر را انتخاب می‌کند و سپس به طراحی داستانی که در ذهن خود ساخته است، می‌پردازد. پژوهشگران و درمانگران با توجه به هدف خود و مبنای شیوه نمره‌گذاری - که توسط طراح آزمون ارائه شده است - به ارزیابی مشکلات هیجانی فرد می‌پردازند. این مسئله به

آزمون‌های فرافکن آزمون‌هایی هستند که شخصیت را به صورت یک واحد کل در نظر می‌گیرند که به هیچ وجه قابل تجزیه به عناصر نیست. فرانک ال. اف، روان‌شناس آمریکایی - که برای نخستین بار اصطلاح فرافکن را در ۱۹۳۷ به کار برد - می‌نویسد: «آزمون فرافکن عبارت است از یک روش مطالعه شخصیت که در آن آزمودنی با یک موقعیت روبه‌رو می‌شود و بر حسب معنایی که این موقعیت برای او دارد و مطابق با آنچه در جریان پاسخگویی به این موقعیت احساس می‌کند، از خود واکنش نشان می‌دهد. ویژگی اصلی آزمون‌های فرافکن این است که آزمودنی با شیوه‌های مختلف به بیان دنیای شخصی و فرایندهای شخصیتی خود می‌پردازد.» (گنجی، ۱۳۹۲)

مفهوم فرافکنی تازه‌گی ندارد. چنانچه اکسندر^۴ اشاره می‌کند، لئوناردو داوینچی برای سنجش قدرت تخیل شاگردان خود از تصاویر مبهم استفاده می‌کرد. در آثار شکسپیر هم مفهوم فرافکنی به چشم می‌خورد. چنان‌که می‌گوید: «هیچ چیز خوب یا بد نیست. خوبی یا بدی به اندیشه ما بستگی دارد.» (شریفی، ۱۳۹۰)

آزمون‌های فرافکن آزمون‌هایی هستند که شخصیت را به صورت يك واحد کل در نظر می‌گیرند که به هیچ وجه قابل تجزیه به عناصر نیست.

و ۰/۵۷ و همبستگی مقیاس خودانگاره با خرده مقیاس پرخاشگری و مشکلات عاطفی سیاهه رفتاری کودکان نیز به ترتیب برابر ۰/۴۱، ۰/۳۱ - (P < ۰/۰۱) است.

- **روایی افتراقی**^{۱۳}. برای این منظور نمره آزمودنی‌های پرخاشگر، افسرده و عادی با یکدیگر مقایسه شدند و نتایج نشان داد که در مقیاس محتوای هیجانی بین نمره آزمودنی‌های افسرده و عادی و همچنین پرخاشگر و عادی تفاوت معنی‌دار وجود دارد (P < ۰/۰۱). در مقیاس خودانگاره نیز بین نمره آزمودنی‌های افسرده و پرخاشگر و همچنین افسرده و عادی تفاوت معنی‌دار وجود دارد (P < ۰/۰۲) و در مقیاس استفاده از شوخی بین سه گروه تفاوت معنی‌داری ملاحظه نشد (N.S.).

ویژه زمانی اهمیت پیدا می‌کند که با کودکان پرخاشگر، افسرده و یا دچار معلولیت‌هایی نظیر ناشنوایی، روبه‌رو هستیم. هدف اصلی آزمون نیز به ادعای طراح آن، شناسایی کودکان و نوجوانان مبتلا به افسردگی پنهان^۵ بوده است. (سیلور ۲۰۰۷، به نقل از نصیرزاده و عرفان‌منش، ۱۳۹۲)

محتوای داستان‌های طرح شده در قالب سه مقیاس محتوای هیجانی، خودانگاره و استفاده از شوخی، نمره‌گذاری و تحلیل می‌شود.

هنجاریابی در ایران

نصیرزاده و عرفان‌منش (۱۳۹۱) در پژوهش خود به تعیین ویژگی‌های روان‌سنجی^۶ مقیاس طراحی یک قصه در کودکان ۶ تا ۱۱ ساله شهر شیراز پرداختند. آن‌ها ۵۰ نفر از دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهر شیراز به روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای^۷ انتخاب کرده بودند.

شاخص‌های روان‌سنجی زیر از این پژوهش برآورد و گزارش شده است:

- **اعتبار^۸ آزمون**. ضریب آلفای کرونباخ^۹ در این پژوهش ۰/۸۲ به دست آمده است.

- **اعتبار نمره‌گذاری**. ضریب توافقی کاپا^{۱۰} بین نمره‌های دو ارزیاب برای سه مقیاس محتوای هیجانی، خود انگاره و استفاده از شوخی به ترتیب برابر ۰/۶۹، ۰/۶۴ و ۰/۵۸ است (P < ۰/۰۰۱)

- **روایی ملاکی^{۱۱}**. هم‌بستگی مقیاس محتوای هیجانی با خرده مقیاس پرخاشگری و مشکلات عاطفی سیاهه رفتاری کودکان^{۱۲} به ترتیب برابر ۰/۵۲

پی‌نوشت‌ها

1. Frank, L.F.
2. Exner
3. Draw a Story (DAS)
4. Silver, R.
5. Masked Depression
6. Psychometric
7. Multi- Stage Random Sampling
8. Reliability
9. Cronbach's coefficient alpha
10. kappa coefficient
11. Criterion- Referenced Validity
12. Child Behavior Checklist (CBCL)
13. Differential Validity

منابع

۱. شریفی، حسن پاشا؛ نظریه و کاربرد آزمون‌های هوش و شخصیت. فروزش، چاپ هفتم، تهران، ۱۳۹۰.
۲. گنجی، حمزه؛ آزمون‌های روانی (مبانی نظری و عملی)، ساوالان، چاپ پانزدهم، تهران، ۱۳۹۲.
۳. نصیرزاده، راضیه و نرجس؛ عرفان‌منش؛ «ویژگی‌های روان‌سنجی مقیاس طراحی یک قصه در کودکان ۶ تا ۱۱ ساله». مجله تحقیقات علوم رفتاری، سال دهم، شماره ۵ (۲۳۱-۲۲۵) ۱۳۹۱.